Møte tirsdag den 12. juni 2007 kl. 15.22

President: E i r i n F a l d e t

D a g s o r d e n (nr. 95):

1. Innstilling fra utenrikskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagfinn Høybråten, May-Helen Molvær Grimstad og Line Henriette Holten Hjemdal om preferansebehandling og redusert toll for å fremme økt handel med utviklingsland
(Innst. S. nr. 209 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:38 (2006-2007))
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) med tilliggende avtaler, samt inngåelse av avtale om midlertidig anvendelse
(Innst. S. nr. 257 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 72 (2006-2007))
3. Innstilling fra utenrikskomiteen om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2006
(Innst. S. nr. 258 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 27 (2006-2007))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSEs) parlamentariske forsamling for 2006
(Innst. S. nr. 175 (2006-2007), jf. Dokument nr. 17 (2006-2007))
5. Innstilling fra utenrikskomiteen om samarbeidet i NATO i 2006
(Innst. S. nr. 232 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 28 (2006-2007))
6. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til NATOs parlamentariske forsamling for 2006
(Innst. S. nr. 174 (2006-2007), jf. Dokument nr. 16 (2006-2007))
7. Innstilling fra utenrikskomiteen om Noregs deltaking i Europarådet i 2006
(Innst. S. nr. 233 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 29 (2006-2007))
8. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2006
(Innst. S. nr. 172 (2006-2007), jf. Dokument nr. 13 (2006-2007))
9. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2006
(Innst. S. nr. 176 (2006-2007), jf. Dokument nr. 18 (2006-2007))
10. Innstilling fra finanskomiteen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2006
(Innst. S. nr. 228 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 24 (2006-2007))
11. Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfonn om videreutvikling av etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond – Utland
(Innst. S. nr. 229 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:57 (2006-2007))
12. Innstilling frå finanskomiteen om Statsrekneskapen for 2006
(Innst. S. nr. 226 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 3 (2006-2007))
13. Forslag fra stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2007 (jf. Innst. O. nr. 66):
Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag til endringer i foretakspensjonsloven, slik at det klart fremgår at grunnpensjonen for gifte og samboende pensjonister, er i tråd med folketrygdloven.
14. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Veiviseren. For det norske filmløftet
(Innst. S. nr. 277 (2006-2007), jf. St.meld. nr. 22 (2006-2007))
15. Innstilling frå familie- og kulturkomiteen om endring i kringkastingsavgifta for 2007 og omlegging av avgiftsinnkrevjinga i NRK
(Innst. S. nr. 266 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 63 (2006-2007))
16. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om forslag til endring i instruks for Stortingets ombudsmann for forvaltningen
(Innst. S. nr. 220 (2006-2007))
17. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding for 2006 fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen
(Innst. S. nr. 221 (2006-2007), jf. Dokument nr. 4 (2006-2007))
18. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Ombudsmannens undersøkelse av Politiets utlendingsinternat på Trandum
(Innst. S. nr. 246 (2006-2007), jf. Dokument nr. 4:1 (2006-2007))
19. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens melding om virksomheten i 2006
(Innst. S. nr. 218 (2006-2007), jf. Dokument nr. 2 (2006-2007))
20. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2006
(Innst. S. nr. 222 (2006-2007))
21. Referat

S a k n r . 1

Innstilling fra utenrikskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagfinn Høybråten, May-Helen Molvær Grimstad og Line Henriette Holten Hjemdal om preferansebehandling

og redusert toll for å fremme økt handel med utviklingsland (Innst. S. nr. 209 (2006-2007), jf. Dokument nr. 8:38 (2006-2007))

Marit Nybakk (A) [15:22:37] (ordfører for saken): Dokument nr. 8-forslaget dreier seg om sammenhengen mellom norsk utenrikspolitikk og handelspolitikk og de tollfritakene som både Norge, EU og noen øvrige industriland gir de minst utviklede land gjennom tollpreferansesystemet GSP, Generalized System of Preferences. En enstemmig komite er enig i at GSP-systemet bør utvides til å omfatte flere lavinntektsland som i dag ikke defineres som MUL-land.

Det er viktig at Norge er pådriver for et handelssystem som setter utviklingslandene i sentrum. Både eksportsubsidier og dumping av matvarer hindrer for eksempel utviklingslandenes muligheter. En del av en mer langsiktig strategi for å gi utviklingslandene økt markedsadgang for sine eksportprodukter er å utvide ordningen med tollfri adgang for MUL-land. Handel har, som vi vet, brakt millioner ut av fattigdom og bidratt til vekst og utvikling.

Jeg legger til at for de fattigste landene er det likevel nødvendig gjennom både bistand og øvrig utviklingspolitikk – og innen WTO-systemet – å bidra til at de faktisk har produkter å selge. Vi må ha en strategi for å formalisere den uformelle sektoren som i mange MUL-land er svært stor. Vi må, bl.a. gjennom «Aid for Trade», bidra til å sikre infrastruktur og skape produksjon. Her kan også norsk næringsliv bidra mye. Dette var vi også inne på i utviklingsdebatten etter redegjørelsen til Erik Solheim på fredag. Samtidig må vi sikre retten til egen matproduksjon, og at man gjennom matvarebistand og de store matkjedene ikke dumper mat som ødelegger det lokale landbruket. Derfor må det være en sammenheng mellom utviklingspolitikk og handelspolitikk. Jeg vil gi ros til Kristelig Folkeparti som har fremmet forslaget om å utvide GSP-ordningen og se den nettopp i sammenheng med utviklingspolitikken.

Mens komiteen har hatt dette forslaget til behandling, har Regjeringen hatt en interdepartemental gruppe i arbeid. Gruppen foreslår å utvide nettopp denne ordningen med 14 flere lavinntektsland. Rapporten har vært ute på høring og ligger nå i Regjeringen til behandling. Komiteen er enig i innholdet i Dokument nr. 8-forslaget, men vil på grunn av den framlagte rapporten avvente Regjeringens behandling. Derfor vedlegges i dag innstillingens II protokollen.

Med dette anbefaler jeg komiteens enstemmige innstilling.

Morten Høglund (FrP) [15:25:38]: Som saksordføreren redegjorde for, er det en enstemmig komite som støtter dette positive initiativet.

Jeg vil bare knytte noen korte kommentarer til de merknadene som Høyre og Fremskrittspartiet har lagt frem i saken, hvor vi påpeker viktigheten av det som nå skjer i Doha-runden, og som er aktuell politikk for øyeblikket. Som utenriksministeren sa i denne sal for vel en ukes tid siden, kan det skje fremskritt i Doha-runden. La oss håpe det, for er det noe som vil være avgjørende for utviklingslandene, er det at man får til noe positivt der.

Jeg vil samtidig si at Norge må ha – som vi for så vidt har – en utviklingspolitisk dimensjon i vårt Doha-forhandlingsmandat. Men noen av oss er litt redde for at de defensive interessene får for stort spillerom, og at vi derfor ikke møter utviklingslandene på den måten vi ideelt sett burde; Norge kunne gjerne strekke seg lenger. Jeg vil si at i hvert fall for Fremskrittspartiets vedkommende er ikke alliansen med Sveits på landbruksområdet det vi oppfatter som den største håndsrekning til utviklingslandene. GSP-ordningen og fremskritt der er bra. Et positivt resultat av Doha-runden vil være enda bedre.

Finn Martin Vallersnes (H) [15:27:18]: FNs tusenårsmål er ambisiøse, og vi er snart halvveis til 2015. På fattigdomsområdet er det bedring i en del land som har klart å finne frem til økt internasjonal integrering, ikke minst gjennom økonomisk samkvem og handel. Blant landene i Sør- og Øst-Asia er det flere gode eksempler på det. Men fattigdomsproblemet er allikevel stort, i to områder. Det er i Latin-Amerika, hvor det kanskje mer er et fordelingsproblem enn et ressursproblem, og i Afrika sør for Sahara. Det er særlig disse landene vi retter fokus mot i dagens forslag og ved tidligere forslag – f.eks. i vårt eget, Høyres, forslag til budsjettet for i år, der vi gikk enda lenger.

I budsjettet for i år gjorde vi det ut fra en manglende tro på at Doha-runden, utviklingsrunden, skulle bringe denne saken videre i overskuelig fremtid. Det er vi fortsatt skeptiske til, selv om det ennå er et ganske lite åpent tidsvindu i forhold til det amerikanske forhandlingsmandatet. Innen Stortinget trer sammen på ny til høstsesjonen vil vi vite mer om nettopp det. Vi imøteser hvilke konkrete forslag regjeringspartiene da vil fremme på bakgrunn av for det første dagens enstemmige innstilling i foreliggende sak fra utenrikskomiteen, og for det andre den interdepartementale rapporten som nå foreligger. Og som jeg nok må si, vi opplever i en viss grad at den nå blir brukt som et påskudd for at Regjeringen ikke ønsker å gå inn i sakens realiteter på dette tidspunktet.

Jeg skal ikke benytte anledningen til å gjenta vårt syn på handelens betydning som del av utviklingspolitikken. Det fremgår av sakens merknader, ikke minst av våre merknader og forslag til budsjettet 2007. Jeg vil bare slå fast at dess lenger det trekker ut med sluttføringen av Doha-runden, dess viktigere blir det å etablere bilaterale avtaler i mellomtiden – viktig ikke minst for u-landene. I tillegg bør vi øke oppmerksomheten om hvordan bistandsmidlene kan nyttes til å styrke u-landenes forutsetninger for faktisk å ta del i og kvalifisere seg for internasjonal handel og verdensmarkedets krav til logistikk, infrastruktur, dokumentasjon og kvalitetsnormer. Dette er et felt som rommer alt fra å slutte med dumping av billige varer fra i-land i u-land, via transport og innfrielse av krav til tekniske, veterinærmessige og helsemessige normer, til det å bygge seg opp via lokale til regionale og internasjonale markeder. Her er det mye å ta tak i.

Heikki Holmås (SV) [15:30:14]: Jeg synes det er veldig positivt at komiteen har kommet til en enstemmig innstilling på dette feltet, og det er flere grunner til det.

Det ene er – og det er en innfallsvinkel som har vært benyttet og vært en del av debatten lenge – at vi må prioritere de fattigste landene. Spørsmålet er: Hvordan klarer vi å prioritere de fattigste landene? Jeg synes den innfallsvinkelen komiteen har valgt, er god, men samtidig vil jeg jo benytte anledningen til å spørre særlig Høyre, og også Fremskrittspartiet, om dette nå markerer en – for å si det forsiktig – modning av standpunktet deres i forhold til handel. Tidligere har vi hatt enkelte representanter fra Unge Høyre, både tidligere leder Ine Marie Eriksen Søreide og nåværende leder Torbjørn Røe Isaksen, som har argumentert veldig hardt for at det er full liberalisering og full frihandel som hjelper de fattigste landene opp. Men det som ligger til grunn her, og som vi har funnet enstemmighet om i komiteen, er en større fokusering på å gi markedsadgang til de fattigste landene. Hvis det er tilfellet, synes jeg det er veldig positivt, og det kan godt hende Vallersnes vil benytte anledningen til å si noe om det på et senere tidspunkt i debatten.

Det andre er problemstillingen som går på de fattigste landene, nemlig det vi konkluderer med om GSP-gjennomgangen som er foretatt av utvalget, og som jeg synes er veldig spennende. Det er at det er en god del av de fattigste landene som ikke tilfredsstiller de strengt byråkratiske reglene som ligger der, noe det i utvalget er foreslått å åpne opp for. Det har vært påpekt også blant en god del av organisasjonene som har jobbet med de fattige landene, og viser at hvis man først er lutfattig, er det helt nødvendig å ha programmer som «Aid for Trade», som Regjeringen har et opplegg på. I tillegg er det nødvendig med programmer for å se på byråkratiet, for å sørge for at de fattigste landene i større grad fanges opp.

Så er det landbruket, som jo alltid er et av de store diskusjonstemaene. Spørsmålet er hvem som vil tjene på en full handelsliberalisering. Det er jo ingen tvil om at det er de økonomiene som er best rigget for å eksportere til Norge, som vil være de som har muligheten til å utnytte en åpning i landbruksadgangen. Jeg synes jo det er atskillig mer positivt å rette virkemidlene som ligger her, inn mot de fattigste landene.

I tillegg mener jeg det er nødvendig at vi erkjenner at det må finnes en asymmetri. Ganske mange som er opptatt av, og som selv er lokalisert i de fattigste landene i Afrika, sier nemlig at det er viktig ikke å ta utgangspunkt i om Afrika klarer å fø seg selv. For det er helt klart at Afrika har muligheten til å gjøre det, og vil også få muligheten og anledningen til å gjøre det nettopp gjennom at det finnes en asymmetri i den handelen som finner sted. Vi er kjent med – det ble også tatt opp av både Bill Clinton, da han var i Norge, og andre – hvordan land som egentlig er i utmerket stand til å fø seg selv, opplever dumping av matvarer fra EU og andre land, og dermed at grunnlaget for å bygge opp et eget marked på området ødelegges. Dette er noe av det vi er nødt til å adressere både i den helhetlige handelspolitikken vår, og i Doha-runden videre.

Jeg ser jo at bl.a. Venstre, og i øyeblikket husker jeg ikke om Kristelig Folkeparti er med på det, benytter innstillingen i revidert til allerede å gå videre i denne saken og åpne for handelsadgang for flere land. Det synes jeg er litt spesielt, all den tid vi nå sier at vi har en prosess gående. Men ok, da får vi diskusjonen opp én gang til. Fra Regjeringens side er det varslet at de jobber med det nå, det har vært ute på høring, høringsuttalelsene er kommet inn, og vi synes det er all right å ta en skikkelig runde på dette før vi går videre.

Når 50 pst. av de matvarene vi spiser i Norge, er importert, sier det seg selv at det viktigste vi kan gjøre for å forbedre u-landenes og de fattige landenes muligheter for å øke eksporten til Norge, er å sørge for å dreie en større andel av den importen vi allerede har av matvarer, over til de fattigste landene. Det er dette arbeidet jeg mener vi nå er kommet et skritt videre med, og som jeg ser fram til å se om vi klarer å fullføre i løpet av høsten.

Dagfinn Høybråten (KrF) [15:35:14]: Da Kristelig Folkeparti fremmet dette Dokument nr. 8-forslaget, hadde vi som mål å få til noe som kunne skape flertall og praktiske resultater.

Dagens regjering, representert ved utviklingsministeren, varslet i Stortinget at det skulle foretas en full gjennomgang av GSP-ordningen, med sikte på å foreslå endringer i 2007-budsjettet. Men det skjedde ikke. Derfor bestemte vi i Kristelig Folkeparti oss for å legge fram et eget forslag for å fortgang i arbeidet.

Sist gang vi fikk til en bedre markedsadgang for de fattige utviklingslandene, var under Bondeviks andre regjering, i 2002. Fra 1. juli det året ble det innført full toll- og kvotefri markedsadgang for alle lovlige varer fra de minst utviklede landene, de såkalte MUL-landene.

Det har vært fremmet forslag senere, uten at dette har fått flertallsgjennomslag. Vi tenkte derfor nøye gjennom utformingen av vårt forslag denne gangen. Vi ønsker ikke å foreslå tiltak som kan rasere norsk landbruk. Vi vil heller ikke foregripe de tunge takene som Norge trolig må ta som følge av WTO-forhandlingene.

På den annen side ser vi et handlingsrom, fordi det fortsatt eksisterer en rekke handelshindringer overfor utviklingsland, uten at det egentlig vil utgjøre noe vesentlig problem for norske næringer om vi forbedret markedsadgangen for en del lavinntektsland utover gruppen av de aller fattigste landene. Det er dette vi denne gang har hatt som mål å få gjort noe med.

Vi tok derfor opp to forslag. For det første:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå tolltariffer og GSP-ordningen, og vurdere hvordan sammenhengen mellom norsk utviklingspolitikk og handelspolitikk kan styrkes på dette området, og orientere Stortinget om dette på en egnet måte.»

Og for det andre:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om tollfritak eller lavere tolltariffer overfor flere utviklingsland, da spesielt landene i gruppen mellom MUL og mellominntektsland, i skatte-, avgifts- og tollforslaget for 2008.»

Vi er svært fornøyd med at samtlige partier på Stortinget har gitt sin tilslutning til Kristelig Folkepartis forslag om å bedre handelsbetingelser for import av varer fra u-land til Norge, og da særlig import av varer fra fattige land som ikke har fått innvilget fullt tollfritak allerede.

I dag vil Stortinget vedta det første forslaget, og innholdet i det andre forslaget har fått alle partienes støtte i utenrikskomiteens enstemmige merknader. Komiteen ber Regjeringen fremme forslag om tollreduksjoner eller tollfritak overfor disse landene i innstillingen. Dette er gledelig, og det vil bidra til å styrke sammenhengen mellom norsk utviklingspolitikk og norsk handelspolitikk.

Det foreligger, som saksordføreren var inne på, nå en rapport fra et interdepartementalt utvalg om mulige tiltak for å bedre markedsadgangen fra u-land til Norge, og denne rapporten har vært nyttig i gjennomgangen av saken. Den interdepartementale arbeidsgruppen har fremmet flere konkrete forslag for å bedre betingelsene for import av u-landsvarer til Norge. Det er foreslått å innvilge fullt tollfritak til 14 nye utviklingsland med lave nasjonale inntekter og å redusere andre tollsatser på varer fra andre utviklingsland med 20 prosentpoeng. Uten at jeg vil gå inn på alle enkeltheter i disse forslagene, vil jeg generelt si at dette er meget gode forslag. Det vil være naturlig at Regjeringen følger dem opp, som en oppfølging av dette forslaget som behandles i dag.

Det er en enstemmig utenrikskomite som i merknadene sier seg enig i innholdet i vårt forslag II i Dokument nr. 8:38. Derfor regner jeg med at Regjeringen vil fremme forslag om fullt tollfritak eller lavere tolltariffer overfor flere utviklingsland, da spesielt landene mellom MUL-gruppen og mellominntektsland allerede til høsten, dvs. i skatte-, avgifts- og tollforslaget for 2008. Det er ingen grunn til å vente. Dette bør gjennomføres ved første naturlige korsvei. Etter min oppfatning er det når vi har de årlige skatte- og avgiftsvedtakene og tolltariffvedtakene.

For vår del har vi ønsket å gå raskere fram. I revidert nasjonalbudsjett har vi lagt inn 1 mill. kr for å gi inndekning for fullt tollfritak for alle varer fra 14 nye lavinntektsland, som den interdepartementale arbeidsgruppen har foreslått det bør innføres fullt tollfritak for. Det innebærer altså at vi allerede i revidert nasjonalbudsjett foreslår å følge opp arbeidsgruppens anbefaling når det gjelder de 14 nevnte landene, og at tollfritak for de fire store landene vurderes i budsjettopplegget for 2008.

Det Dokument nr. 8-forslaget Stortinget nå behandler, er fra vår side et ledd i oppfølgingen av Kristelig Folkepartis program for inneværende stortingsperiode, hvor dette står eksplisitt nevnt. For Kristelig Folkeparti er det viktig å skape bedre sammenheng i Norges samlede politikk overfor utviklingslandene. Det vi gjør gjennom utviklingsbistanden, gjennom gjeldslettetiltak og gjennom handelspolitikken, påvirker de fattige landenes utviklingsmuligheter. Vårt forslag om bedre markedsadgang for flere utviklingsland er et ledd i strategien for å skape en mer helhetlig norsk utviklingspolitikk.

La meg avslutningsvis også understreke at økt tollfrihet ikke må brukes som en dårlig unnskyldning for å rasere eller svekke norsk bistand. Tollfrihet skal ikke erstatte bistand. Tollfrihet er et annet virkemiddel som skal bidra til det samme overordnede mål. I en helhetlig utviklingspolitikk er det ikke billigere varer for norske forbrukere som er hovedmålet, det er bedre økonomi og tryggere næringsgrunnlag for produsenter i utviklingsland.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [15:40:48]: Først vil jeg slutte meg til de intensjonene som Kristelig Folkeparti har hatt med dette Dokument nr. 8-forslaget, og de merknadene som komiteen og flertallet i komiteen har fremmet i innstillingen.

Det er rom i Norge for at vi både øker handelen med fattige utviklingsland, og utvider kvotene for en del av disse landene. Regjeringen har arbeid på gang for å få til dette. Allerede i Soria-Moria-erklæringen stadfestet Senterpartiet og våre regjeringskolleger at Regjeringen skal «øke importkvotene for fattige land, også ikke-MUL land», samt «målrette bistand mot å sette MUL-land i stand til å utnytte sine handelspreferanser».

Senterpartiet har tidligere tatt til orde for å styrke svakere utviklingslands markedsadgang og konstaterer at det i liten grad er konflikt mellom de minst utviklede landene og andre svakere utviklingsland når det gjelder produksjon, eksportinteresser og muligheter, og norsk behov for importvern. Dette ble bekreftet av John Mutunga, lederen for den kenyanske bondebevegelsen, KENFAP, på konferansen «Kan Afrika fø seg selv?» sist uke. Det kenyanske bønder ønsker å selge til Norge, er ikke i konflikt med det som Norge ønsker å produsere for eget forbruk, sa han. Han understreket retten til å produsere mat for innenlands bruk, men ikke til å dumpe subsidierte varer på verdensmarkedet og lokale markeder.

Det er et faktum at av 50 pst. av den jordbruksimporten som Norge har, kommer 70 pst. fra EU. Mye av dette kunne like gjerne komme fra utviklingsland. Senterpartiet har derfor tatt til orde for at Norge utfordrer EU til at nye kvoter gjennom bl.a. EØS-avtalens artikkel 19-forhandlinger, beregnet for gjensidig markedsadgang, skal komme utviklingslandene til gode. Allerede i dag gis det stadig bedre preferanser til EU enn til utviklingslandene. Utviklingslandene får stadig større vansker med å konkurrere med et EU som har stor overproduksjon og solide subsidier som støtter dumping på verdensmarkedet.

Hva er det jeg vil si med dette? Mitt poeng er at økt markedsadgang i form av generelle tollreduksjoner ikke kommer til å hjelpe for de fattigstes markedsadgang til Norge eller noe annet sted. Det har Null for MUL-ordningen vist med all tydelighet. Markedsadgangstiltak må først komme gjennom målrettede tiltak, kombinert med støtte til økt produksjon og oppfyllelse av helse- og miljøkrav. Generelle tollettelser har en tendens til bare å utnyttes av land med markedsmakt, EU, USA og til en viss grad Brasil og Argentina. Derfor må vi bruke GSP-ordningen, som man foreslår. Men Senterpartiet mener at en skal utnytte fleksibiliteten i GSP-ordningen til å foreta målrettede tiltak, kombinert med utviklingshjelp og bistand for å utvikle nye systemer for å styrke nasjonale og lokale produsenter.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2007 var det en samlet utenrikskomite som viste til de mange undersøkelser som bekrefter at Afrika har problem med produksjonskapasiteten, både for eget marked og for de handelsmuligheter som måtte åpne seg. Komiteen merker seg også at flere undersøkelser viser at investeringer i Afrika i stor grad retter seg mot råstoffutvinning. Derfor bad komiteen om at Regjeringen i den nye helhetlige Afrika-politikken legger spesielt vekt på næringsstrategier for Afrika. Komiteen ser de ulike regionale samarbeidskonstellasjonene i Afrika som mer relevante i en slik strategi enn om landene strategien satser på, tilhører gruppen av de minst utviklede.

Dette er viktig kunnskap. Vi kan ikke regne med å oppnå ønsket utviklingseffekt ved å gjennomføre en generell liberalisering basert på bruttonasjonalprodukt eller andre monetære kriterier. Senterpartiet vil hevde at vi må ta for oss de regionale konstellasjonene, f.eks. i Afrika, i Latin-Amerika, i Karibia og i Asia. Vi må bidra til å styrke produksjonskapasiteten og til at disse landene kan få beskytte egne markeder og regionale markeder.

For eksempel har Kenya de siste årene hatt en solid vekst, men av dette har 80 pst. av eksportveksten gått til naboland i COMESA-området – sørlige og østlige Afrika. Kenya er det eneste lavinntektsland i Det øst-afrikanske fellesskap, sammen med tre MUL-land: Uganda, Rwanda og Tanzania. Det er slike regionale strukturer vi kan styrke med målrettende tiltak.

Dette budskapet kom på nytt fra utenriksministermøtet i African Union i Durban i mai: regionale samarbeidsstrukturer må være byggesteinene for Afrikas integrering i den globale økonomi. UNCTAD har nettopp lansert en rapport som uttrykker en bekymring over at nord–sør-handelsavtaler forstyrrer regional integrasjon og sør–sør-handelsavtaler. Den sier at det er det regionale samarbeidet som kan danne grunnlaget for bedre utvikling i sør. Benjamin Mkapa, tidligere president i Tanzania, sier noe av det samme i sin vurdering av UNCTAD-rapporten på vegne av South Centre i Genève, som han leder.

Komiteen har i innstillingen til Dokument nr. 8-forslaget bedt Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et mer konkret forslag til hvordan dette kan gjøres. Regjeringen har selv gjort et arbeid, og rapporten hadde høringsfrist 6. juni.

Senterpartiet merker seg at også Bondelaget i sin høringsuttalelse er positiv til tiltak som kan styrke utviklingslandenes import til Norge og bruken av GSP-ordningen for dette. Bondelaget viser også til at effektiviteten vil bli best med målrettede tiltak. Samtidig bes det om en vurdering av konsekvensene i Norge av foreslåtte tiltak. Senterpartiet er enig i dette. Vi må gjennomføre dette på en ansvarlig måte og ikke redusere effekten av eksisterende preferanser for verken MUL-landene eller de andre landene vi ønsker å hjelpe. Rapporten om markedsadgang for utviklingsland, som Regjeringen har hatt på høring, foreslår i tillegg MUL-status for 14 land med lavt BNP, og en generell tollreduksjon for andre utviklingsland. Det siste mener jeg vil være å undergrave alle de preferansene vi gir de svakeste.

Senterpartiet håper at vi kan få til målrettede tiltak som virker, framfor en generell liberalisering og tollreduksjon som de største kan dra nytte av. Derfor ser vi fram til at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag om slike målrettede tiltak for markedsadgang, kombinert med støtte til produksjonskapasitet, organisering av markedssystemene, sysselsetting og regional utvikling for MUL-landene og andre lavinntektsland.

Anne Margrethe Larsen (V) [15:49:32]: Takk til forslagsstillerne for å ha satt et viktig tema på dagsordenen, nemlig handel og utviklingsland.

Venstre peker på tre ulike typer tiltak i sin utviklingspolitikk: å fremme handel, stimulere til næringsutvikling og yte bistand. Det er et viktig tiltak for oss å fremme handel, herunder bedre og mer rettferdige rammebetingelser for handel. I tillegg ønsker vi å hjelpe utviklingsland med å nå fram til våre markeder med sine produkter. Når det gjelder næringsutvikling i sør, fokuserer vi på små og mellomstore bedrifter. Samtidig vil Venstre ha et fortsatt høyt nivå på bistanden, noe vi bidrog til under Bondevik II-regjeringen.

Økt handel er en viktig forutsetning for å fremme utvikling. Sett i lys av det er vi enige i nødvendigheten av å rydde opp i det generelle tollpreferansesystemet, GSP-ordningen, for å styrke sammenhengen mellom utviklings- og handelspolitikk. Vi stiller oss derfor helt og holdent bak forslagene i dette Dokument nr. 8-forslaget. Jeg har her lyst til å nevne at vi i forbindelse med revidert budsjett foreslår at flere fattige land skal få tollfrihet til Norge.

Eksportdrevne økonomier i Asia er lysende eksempler på at handel kan fremme utvikling. Samtidig vil jeg minne om at bedret markedsadgang til Norge ikke er en trylleformel som gjør at utviklingen vil skyte fart i fattige utviklingsland.

Importen fra de minst utviklede land utgjorde bare 0,2 pst. av Norges samlede import i 2005. Trenden for de aller fleste utviklingsland har vært negativ de siste årene, til tross for GSP-ordningen. Dette gjelder både som andel av total norsk import og målt i nominell verdi i kroner.

Når det gjelder landbruksprodukter, har de minst utviklede land toll- og kvotefri markedsadgang til Norge. Dette innebærer en betydelig konkurransefordel i forhold til andre land og vis-à-vis norske produsenter. Like fullt er importen av landbruksvarer fra de minst utviklede landene ubetydelig, og viser nesten ingen tegn til vekst.

Blant de få positive trekkene når det gjelder u-landsimport, er klesimport fra Bangladesh og blomsterimport fra Tanzania. Dette viser at fri markedsadgang ikke er nok for å fremme eksport fra utviklingsland til Norge. Jeg vil her peke på tre grunner. Det ene er at Norge er et høyt utviklet og kresent marked som ligger langt unna. For å kunne eksportere til et slikt marked kreves et stort apparat, herunder en velfungerende logistikk og et effektivt salgsledd. De færreste utviklingsland har tilgang til dette.

Den andre grunnen er mangelen på kunnskap. Utviklingsland trenger mer kunnskap om og kapasitet til å etterleve reglene i Norge og andre land når det gjelder tek-

niske produktstandarder som regulerer handel med mat, dyr og planter.

Den tredje grunnen er at mange land ikke har like god markedsadgang for industriprodukter til Norge som de fattigste utviklingslandene. EU-landene og en rekke andre land har gjennom EØS-avtalen, EFTA-avtalen og EFTAs handelsavtaler tollfri adgang. GSP-ordningen kan kun bidra til at u-landene ikke har dårligere vilkår enn mange i-land. Utover fjerning av gjenværende toll på klær og andre tekstilvarer vil GSP-ordningen være av begrenset betydning for å øke importen av industrivarer fra utviklingsland.

For å øke importen fra utviklingsland til Norge kreves også andre virkemidler enn nulltoll og fravær av importkvoter. Sentrale stikkord her er investeringer, teknologioverføring og handelsrettet utviklingssamarbeid.

Jeg tror faktisk sistnevnte kan være et område hvor det er ønskelig å tenke nytt med hensyn til hvordan man kan få på plass en større varestrøm fra fattige utviklingsland til Norge. Det er f.eks. erfaringer innen økologisk landbruk med å etablere såkalt helkjedeavtaler, der statlige midler bidrar til å få på plass varestrømmer på noen områder. Det er en idé som kunne overføres til andre varegrupper.

Jeg tror nøkkelen er å få på plass noen varestrømmer som teller noe, og så vil handelen kunne generere ny handel.

Slike virkemidler vil være målrettet for å øke eksporten spesifikt til Norge. De bør imidlertid også innrettes slik at de kan bidra til en generell økning av u-landenes eksport til andre land der de måtte finne markeder. For mange fattige land kan det være større eksportmuligheter i mer utviklede utviklingsland som f.eks. Sør-Afrika og India, enn i Norge. For mange fattige land kan det rett og slett være mest realistisk å videreutvikle handelen med sine nærområder.

Venstre stiller seg helhjertet bak en opprydding innen vår GSP-ordning. Samtidig erkjenner vi at dette vil ha lite å si for vår totale import fra utviklingsland.

Av mye større betydning i så måte er Doha-runden. Den nærmer seg nå sannhetens øyeblikk. Jeg merket meg at utenriksministeren sa fra denne talerstol mandag 4. juni at enighet om utfallet i Doha-runden kunne komme «veldig fort hvis det nå blir akselerasjon inn mot slutten av denne måneden». Vi ser med spenning fram til dette, og forutsetter at Regjeringen gjør hva den kan for å bidra til et positivt resultat.

Doha-runden skulle bli utviklingslandenes runde. Den skulle bevirke kvantesprang mot en mer rettferdig og utviklingsfremmende internasjonal handel. Hvis det viser seg å ikke være mulig å redde Doha-runden før tiden løper ut, vil dette innebære et stort tilbakeslag med hensyn til å bruke handel til å fremme utvikling.

Til slutt vil jeg nevne at et sammenbrudd av Doha-runden trolig vil medføre en enda sterkere satsing på regionale og bilaterale handelsavtaler. Norge deltar her aktivt gjennom inngåelse av en rekke slike avtaler gjennom EFTA. Det er først og fremst de rike landene som tjener på slike avtaler, mens de fattigste blir stilt på sidelinjen. De vil ikke ha ressurser og kompetanse til å delta i den videre liberaliseringen av verdenshandelen.

Jeg håper derfor i det lengste at Doha-runden kommer i mål, og at ikke utviklingslandenes interesser blir glemt. Hvis ikke vil det multilaterale frihandelssystemet bli svekket, noe som kan gjøre det vanskeligere å bruke handel som et middel for å fremme utvikling i fattige land. Uansett utfallet av Doha-runden bør Norge bidra aktivt til å videreutvikle og styrke WTO. Systemet må reformeres, åpnes og demokratiseres.

Presidenten: Den reglementmessige tiden for formiddagsmøtet er snart omme. Presidenten vil foreslå at dette møtet fortsetter til behandlingen av sak nr. 1 er avsluttet.

– Det anses vedtatt.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [15:57:13]: Jeg skal ikke trekke tiden unødig ut. Jeg vil slutte meg til det som er sagt om det store bildet om Doha-runden. Det avgjørende store spørsmålet er å få på plass en ny global handelsavtale, og Norge vil bidra til det. Vi må være mentalt og politisk forberedt på at det kan skje fort, selv om det nå mot slutten av denne måneden er tilspisset og ganske steile fronter.

Jeg har to korte kommentarer. Det er to forslag i dette Dokument nr. 8-forslaget. Arbeidsgruppen som jeg har nedsatt, har kommet med sin rapport. Den er oversendt til komiteen som en slags bakgrunnsinformasjon. Komiteens innstilling er jo en type høringsuttalelse, omtrent. Men det er kommet en rekke andre høringsuttalelser, som det ble nevnt her, med frist 6. juni. Dem går vi nå igjennom, og vi vil så behandle saken så raskt som mulig over sommeren.

Så ønsker vi å se på sammenhengen mellom utviklingspolitikk og handelspolitikk, og utviklingsministeren har nedsatt et utvalg for å se på såkalt koherens, eller sammenheng, i norsk politikk på ulike områder i forhold til utviklingsland.

Når det gjelder spørsmålet om fullt tollfritak eller lavere tolltariffer overfor flere utviklingsland, har den foreliggende rapporten anbefalt at ordningen med toll- og kvotefri adgang skal utvides til å gjelde 14 lavinntektsland, i tillegg til de 50 MUL-landene som ordningen gjelder for i dag. Det har kommet en rekke positive syn på dette i høringen, men det er også kommet negative reaksjoner. Dette må vi vurdere, og det er som vi kunne forvente. Vi vil foreta en grundig vurdering av argumentene som fremmes i rapporten og i høringsuttalelsene, og komme tilbake til Stortinget med Regjeringens konklusjoner.

Så vil jeg til sist bare si, som det er påpekt fra enkelte talere, at det ikke er snakk om enten handel eller bistand, men om begge deler, slik at de tiltakene vi her treffer, bør være ledsaget av en norsk strategi for såkalt Aid for Trade, og jeg håper at vi kanskje i diskusjonen om dette kan komme tilbake og se de to dimensjonene i sammenheng.

Peter Skovholt Gitmark (H) [15:59:26]: Jeg tenkte jeg skulle begynne med å være litt personlig og si: Jeg tror på frihandel. Jeg tror faktisk at hvis jeg selv skulle hatt en formålsparagraf, hadde frihandel vært et av momentene jeg hadde trukket inn. Jeg mener sterkt at frihandel og handel virker. Frihandel henter mennesker ut av fattig-

dom. Det skaper arbeidsplasser. Det fører til en generell velstandsutvikling. Det fører til større valgfrihet, og som en bieffekt av det – for så vidt ikke viktig – så skaper det også billigere varer. Men det er frihandel kombinert med – som utenriksministeren sa – målrettet bistand som virker best for å få mennesker ut av fattigdom.

Vi ser at vi på den ene siden ligger i verdenstoppen når det gjelder bistand, men på den andre siden, nærmest på en hyklersk måte, skjuler oss bak all verdens regulativer når det gjelder handel, kvoter, toll mv. Det var grunnen til at Høyre i sitt alternative budsjett for 2007 ønsket å utvide ordningen med toll- og kvotefrihet for de såkalte MUL-landene til å gjelde ytterligere nesten 50 land. Det ville ha vært et betydelig bidrag til å øke handelen inn til Norge.

Men jeg stiller en del spørsmål knyttet til å utvide ordningen, og også når det gjelder dem som er innenfor ordningen, for flere av de landene som er innenfor dagens ordning, og som vil være innenfor den ordningen som også Kristelig Folkeparti foreslår, er blant verdens diktaturer. Det er ikke enkelt å åpne opp og nærmest premiere land som Nord-Korea og Zimbabwe med handelsmuligheter til Norge. Det må problematiseres. Det er åpenbart at land vi åpner opp markedsadgang til, vil ha en sterkere sjanse for å bli vinnere i framtiden.

Men når jeg nå går tilbake igjen til bistanden, er det for å si at norsk målrettet bistand også må bidra til å åpne opp for handel nettopp til Norge. Det kan gjøres så enkelt som å gjøre ordningen når det gjelder MUL, bedre kjent. Dette er en lite kjent ordning blant de landene som har mulighet for å eksportere i dag. Det går på å hjelpe til for å nå f.eks. veterinærhensyn som Norge krever, som både er kostnadsdrivende og problematisk å tilfredsstille. Og det går ikke minst på at norsk bistand i mye sterkere grad må gå ut på å bygge opp infrastruktur i de landene hvor vi er involvert, slik at varene man produserer, kan nå et marked.

La meg så si at det er helt naturlig at vi først, spesielt blant de fattigste landene, fokuserer på landbruksprodukter. Historisk sett vet vi at et land nærmest går i trapper. Man går fra å være et landbruksproduserende land til å få kunstgjødsel, til å kunne produsere til utover egen befolkning, til å kunne selge dette videre til naboland og til andre, til å gå videre til tekstilvarer og sko, til maskiner, og så til litt mer avanserte maskinvarer, til teknologi, og til slutt er det tjenester. Vi kjenner igjen dette fra land i Sørøst-Asia, og vi kan se på Norge som et annet eksempel. Vi finner dette stigtrinnet stort sett overalt hvor vi ser på velstandsutvikling.

Så må jeg nevne Samuelsens innlegg så vidt, fordi representanten tar opp viktigheten av at u-land skal ha muligheten for å beskytte seg selv. Det er et skudd i foten. Hovedproblemet til u-land i dag er at hoveddelen av deres handel nettopp ikke foregår i den regionen de er en del av. Det foregår i altfor liten grad handel generelt. Hvis man da gjør som representanten Samuelsen sier, og bidrar til å bygge opp tollmurer landene imellom, som er naboland, vil det utelukkende bety at man forlenger avstanden til markedet og vil selge mindre. Og når land A og land B har forskjellige varer som produseres, vil det fremdeles være altfor liten handel og dermed altfor liten grad av mennesker som skaper arbeidsplasser og hentes ut av fattigdom.

Når vi snakker om handel og frihandel, føler jeg at vi har et behov for også å ta steget litt ut av MUL-landene. Jeg har valgt å knytte et par kommentarer til Kina.

Vi kjenner alle «made in Kina»-etiketten og vet at den blir stadig mer utbredt, at verden ikke lenger bare er leker, tekstiler og sko fra Kina, men i stadig større grad elektronikk, bildeler og datamaskiner.

Går man tilbake og ser på 1978, var jo det året for den store reformprosessen for Deng Xiaoping, som mente at åpning mot utsiden, eller «duiwai kaifang», var en statlig styring av eierskap som hadde blitt oppgitt i sterkere grad og redusert, mot at friheten ble økt. Fra 1950 til 1975 var Kinas BNP pr. innbygger stabilt på omtrent en femtedel av verdensgjennomsnittet. Nå er tallet 85 pst. Den årlige vekstraten har ligget på 8–10 pst. de siste årene, eller over lang tid. Selv om Kinas andel av verdens vareeksport er på formidable 10 pst., må man regne med en kraftig økning. Kinas befolkning teller som kjent 20 pst. Det vil derfor være landets store arbeidskraftreserve som vil bidra til fortsatt vekst når det gjelder både produksjon og eksport.

Kinas enorme eksport ses av mange på som en trussel. I 2006 hadde Kina et handelsoverskudd med USA på astronomiske 230 milliarder dollar. Dette er overhodet ingen trussel. Kinas økte handel med omverdenen integrerer landet i den verden de så lenge var isolert fra. Det henter hundrevis av millioner mennesker ut av fattigdom, og norske og amerikanske forbrukere får – som en bieffekt av dette – billigere varer. I tillegg importerer Kina nå stadig flere varer, og Kina får selv et handelsunderskudd fra et stadig større antall land, bl.a. en del i Afrika.

Frihandel skaper vinnere, og det er det vinnerlaget vi må bygge opp under.

President: Det blir replikkordskifte.

Heikki Holmås (SV) [16:06:30]: Jeg følte bare et lite behov for å arrestere Peter Skovholt Gitmark, for jeg følte jeg gav ham en utfordring nettopp i forhold til hva det er som er Høyres politikk.

Jeg oppfatter at Peter Skovholt Gitmark, i hvert fall i utgangspunktet, sier at full frihandel er et mål mellom alle. Men jeg oppfatter at han skyver det målet ganske langt fram i tid sånn som det ligger nå, og nå har man lagt seg på en linje med gradvis innfasing av de forskjellige landene.

Jeg vil bare påpeke at det er en ganske stor forskjell mellom det som ble sagt nå, og det som Peter Skovholt Gitmark var med på i finansinnstillingen i fjor. Der står det at man ønsker å utvide det eksisterende norske tollfritaket til å «omfatte nærmere 90 ytterligere lavinntekts- og midlere inntekts utviklingsland i løpet av 2007». Det er i realiteten alle de som står i denne listen som jeg har her, som man ønsker skal ha null toll. Det er noe helt annet enn det det er lagt opp til fra utvalget, som ligger her.

Er det slik at Høyre allerede før vi har begynt denne debatten, har konkludert med at de ønsker nullfritak for

alle, fra de fattigste landene til Brasil, så er jo det en grei opplysning for debatten.

Peter Skovholt Gitmark (H) [16:07:45]: La meg begynne svaret mitt nå som jeg begynte innlegget mitt i sted med å si at «jeg tror på frihandel». Det gjør Høyre også. Vi vet at frihandel faktisk fungerer. Vi håper virkelig at WTO-prosessen som vi ser fremover, vil medføre økt grad av frihandel.

Når vi la inn i budsjettet for 2007 at i overkant av 90 land ville være inkludert i den norske ordningen med toll- og kvotefritak, var ikke det bare ut fra et ønske om å gjøre de norske forbrukerne til vinnere, men det var også fordi vi ønsket å hente mennesker ut av fattigdom. Det er et ledd i å få økt frihandel og åpne opp Norge. Vi begynner med Norge først. Jeg synes det er problematisk at dagens regjering dessverre begynner med en del landbruksinteresser, jf. Samuelsens innlegg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Bjørn Jacobsen (SV) [16:08:51]: Det er godt at det er stor semje om eit så godt forslag. Eg har nokre ankepunkt.

Skal vi gjere noko som ikkje fungerer godt nok – skal vi gjere meir av det, før vi får det til å fungere? Det har jo vist seg at MUL-ordninga ikkje har fungert. Det er langt frå Matagalpa i Nicaragua til ein butikk på Karl Johan – akkurat som det er langt «fra Namsos å te Royal Albert Hall». Vi snakkar om nasjonsbygging, og vi snakkar om å «empower» land til å kunne delta i ein handel.

Eg er positivt innstilt til at vi no kan prøve det ut, for kanskje ligg løysinga i dei landa som ligg litt lenger oppe i form av å vere i stand til å handle. Eg er veldig positiv til at vi no utvidar til dei mellomlanda for å sjå om vi der kan gjere oss erfaringar. Men vi må også ned og finne ut kvifor det ikkje fungerer for MUL-landa. Om ikkje, fungerer det berre som eit avlatsopplegg. Vi kan seie: Vi har frihandel, vi har sagt velkommen – utan å gjere folk i stand til å komme. Det er ikkje marknadskreftene som kan ordne det – der må vi vere med og fasilitere. Det har Kyrkja gjort saman med handelsnæringa. Saman med ICA har dei, 300 meter frå der eg bur i Molde, opna ein butikk som er eit bindeledd direkte mellom meg og den fattige bonden i Afrika. Vi vil ha meir av det, meir av positive tiltak frå næringslivet og frå bøndene sjølve. Vi veit at også norske samvirkeorganisasjonar er inne her.

Eg trur det kjem til å skje mykje på dette området. No når Regjeringa kjem med nye forslag, trur eg vi er på rett veg. Dei erfaringane vil vere dei viktigaste. Vi må få kjøtt på dette handelsbeinet utan å gå inn i for eller imot frihandelsdebatten altfor mykje.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side 3548)

Stortinget tar da pause fram til kl. 18.

Møtet hevet kl. 16.11.